

УДК 338

*С. О. Тульчинська,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
Т. П. Ткаченко,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
О. І. Скоробогатий,
магістрант кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

*Svetlana Tulchinskaya,
doctor of economic, professor,
professor of the department of economics and entrepreneurship,
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
Tetyana Tkachenko,
candidate of Economics assistant professor,
associate professor of the of the department of economics and entrepreneurship
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
Aleksandr Skorobogatui,
master's student of the Department of Economics and Entrepreneurship,
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

BASICS OF PROFIT MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Досліджено теоретичні аспекти поняття прибуток, основні наукові підходи до визначення даної категорії. Був розглянутий процес управління прибутком підприємства, мета цієї діяльності, основні підходи до процесу управління прибутком підприємства. Досліджені основні методи управління прибутком на підприємстві.

Theoretical aspects of the concept of profit, main scientific approaches to the definition of this category are researched. Considered the process of managing the profit of the enterprise, the purpose of this activity, the main approaches to the process of managing profits of the enterprise. The basic methods of profit management at the enterprise are investigated.

Ключові слова: *прибуток, управління прибутком, методи управління, економічна активність, господарська діяльність, ефективність.*

Keywords: *profit, profit management, management methods, economic activity, economic activity, efficiency.*

Постановка проблеми. Дефініція «прибуток» завжди була і залишається важливою економічною категорією, що характеризує позитивний результат господарської діяльності, постійно знаходиться під оком вивчення економістів. Однією із основних і головних цілей підприємства будь якої форми господарювання та бідь якого розміру є отримання прибутку, що, у свою чергу, свідчить про ефективність виробничої діяльності, позитивний стан продуктивності праці. Отже, процес управління прибутковістю – є одним з основних видів господарської діяльності на підприємстві, що забезпечує інтереси його власників, персоналу та держави. Саме тому, актуальним, особливо в сучасних умовах розвитку економіки України, є аналіз управління прибутком на підприємстві і методів підвищення прибутковості та ліквідності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню процесу управління прибутком сучасного підприємства присвячено праці зарубіжних дослідників Д. Гелбрейта, Ф. Найта, О. Толмачова, О. Толпегіна, Р. Харрода та інших.

Питанням прибутку та розв'язанню проблеми формування прибутковості сучасного підприємства присвячено й праці вітчизняних учених С.М. Баранцева, І.О. Бланка, М.І. Гладкої, О.Р. Кривицької, С.І. Ляшенка, С.Ф. Покропивного, В.В. Худой. Теоретичні аспекти управління прибутком діяльності підприємств знайшли відображення в наукових працях В.В. Апопія, В.І. Блонської, Я.Д. Качмарика, А.А. Мазаракі та інших науковців. Але не дивлячись на велику кількість публікацій у даному науковому напрямі, що, у свою чергу, доводить актуальність даного дослідження, процес управління прибутком підприємств в сучасних умовах господарювання вимагає подальших досліджень.

Метою даної статті є дослідження процесу управління прибутком на підприємстві. Для досягнення поставленої мети у статті було вирішено такі завдання: розглянуто сутність прибутку та його управлінням, з'ясовані методи управління прибутком на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Діяльність підприємства в сучасних умовах господарювання залежить від багатьох факторів. Такі фактори, як вимоги споживачів до якості продукції, що випускається, фінансова нестабільність відображаються на діяльності підприємства. Саме тому, підприємство повинно швидко і ефективно реагувати на зміну ринкової ситуації і вживати необхідні, оптимальні рішення в галузі планування та управлінням власним прибутком.

Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основною і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним мотивом діяльності підприємств в цій економіці [6, с. 37].

Прибуток є найважливішою економічною категорією а його отримання є однією із головних задач підприємства. Прибуток, підприємство одержує тільки в тому випадку, якщо виробляє продукцію або послуги, які задовольняють потреби покупців. З цього випливає, що прибуток показує результат його господарської діяльності, тому що успіх і будь-якого суб'єкта господарювання залежить від того, наскільки ефективно управляють прибутком.

Прибуток як вартісний показник вимірюється в грошовій формі, оскільки практика узагальненого вартісного обліку основних показників господарської діяльності підприємства – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених затрат тощо регулюється діючим порядком податкових актів [7].

Таким чином, виражений через різницю сукупного доходу та сукупних витрат із урахуванням оподаткування, прибуток як чистий дохід від підприємницької діяльності є винагородою за здійснення підприємницької діяльності із урахуванням її ризикованості.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, вдосконалення його матеріально-технічної бази та продукції, забезпечення всіх форм інвестування[5, с.72]. Водночас це – об'єкт оподаткування, джерело сплати податків, а відтак – джерело розв'язання соціально-економічних цілей держави.

Згідно з дослідженнями багатьох економістів, управління прибутком визначається як процес прийняття відповідних управлінських рішень, які не приймають до уваги, що до процесу управління прибутком необхідно підходити як до системи.

Управління прибутком з точки зору системного підходу – складна багаторівнева система. Вона включає такі підсистеми: планування прибутку, аналіз прибутку, прогнозування прибутку, контролю за фактичними даними.

Кожна з цих підсистем має свої конкретні цілі і завдання. Також, кожна з цих підсистем знаходиться під впливом інших. Наприклад, обсяги прибутку, сформованого на першому етапі, визначають напрями його розподілу.

Від величини прибутку залежить кількість завдань економічного, соціального та технічного плану, які може вирішити підприємство, розподіливши кошти за певними напрямками використання. Також, ефективність використання впливає на майбутні можливості по збільшенню прибутку на етапі його формування. Системний підхід до управління прибутком передбачає вивчення способів організації підсистем в єдине ціле і вплив процесів функціонування системи в цілому на окремі її ланки.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді. Ця головна мета повинна забезпечувати поєднання інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

Стратегічна орієнтація системи управління прибутком визначається в розрізі перспективних орієнтирів діяльності підприємства на основі аналізу, оцінки і прогнозування стану ринкового середовища, визначення рівня одержуваного прибутку і можливостей управління ним з метою його оптимізації. Розробка альтернативних варіантів вирішення тактичних і стратегічних завдань, а також можливість моделювання альтернативних варіантів в концепції інтегрованості управління прибутком із загальною системою управління підприємством є одним з основних елементів управління прибутком.

Система управління прибутком формується в рамках підприємства, визначаючи ті чи інші управлінські рішення. Ряд аспектів щодо формування, розподілу та використання прибутку може регламентуватися вимогами статуту, системою внутрішніх нормативів і вимог, тобто цільовою політикою управління прибутком [4, с. 27].

Прибуток виконує ряд функцій: стимулюючу, фіскальну та функцію оцінки. Функція проявляється в наступному: прибуток є індикатором ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання. Прибуток відображає кінцевий результат діяльності підприємства.

Стимулююча функція прибутку виявляється у фінансуванні діяльності та грошовому заохоченні працівників підприємства. Кожен управлінець повинен розуміти, що лише у тому випадку, якщо частина прибутку вкладена в розвиток компанії, може відбуватися зростання доходів підприємства. Фіскальна функція означає, що прибуток є основним джерелом створення бюджету держави і позабюджетні фонди. Ці відрахування надходять державі у вигляді податків і спрямовані на фінансування основних функцій, які виконує держава [1, с. 237].

Процес управління прибутком підприємства базується на певному механізмі. Основними елементами у структурі механізму управління прибутком є: [3, с. 119]

- державне правове і нормативне регулювання питань формування та розподілу прибутку підприємства;
- ринковий механізм регулювання формування і використання прибутку підприємства;
- внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу і використання прибутку підприємства;
- система конкретних методів і прийомів здійснення управління прибутком.

Далі розглянемо методи управління прибутком на підприємстві. Існує кілька методів:

- економічні методи (спонукання);
- організаційно-розпорядчі методи (примусу);
- соціально-психологічні методи (переконання).

Економічні методи управління прибутком підприємства це система заходів, за допомогою економічних важелів і стимулів спрямовує діяльність компанії в потрібне для суспільства напрямом, тим самим, надаючи непрямий вплив на виробництво. Дана система методів управління прибутком використовує всі господарські важелі: економічне стимулювання, податки, цінову політику і т. п. Ці важелі повинні повністю охоплювати об'єкт управління, тобто використовуватися комплексно і системно.

Організаційно-розпорядчі методи управління прибутком підприємства базуються на відповідальності людей. У даних методах передбачається використовувати владу керівників і відповідальність підлеглих. У ці методи входять різні способи впливу суб'єктом на об'єкт при використанні сили і влади - законів, інструкцій, наказів, розпоряджень та ін. Вони визначають права і обов'язки кожного керівника і підлеглого, а також кожного рівня і ланки управління. Щоб робота системи була найбільш результативною, необхідно виконання двох умов: відповідальність і узгодженість прав на кожному рівні управління.

Соціально-психологічні методи управління прибутком на підприємстві базуються на фундаменті моральних цінностей суспільства та особистості.

Об'єктами управління за допомогою цих методів виступають: особистісні характеристики працівників; порядок організації праці; наявність і використання інформаційного забезпечення; порядок підбору, підготовки і перепідготовки штатних одиниць; згуртованість колективу; система спонукання працівників до ефективності виконання праці [2, с. 20].

При використанні даних методів оцінки підлягають соціально-психологічний клімат колективу і його вплив на окремих працівників. Для оцінки використовують різні методи: анкетування, психологічні тести, спостереження та ін. Також розробляють різні заходи, спрямовані на розвиток соціально-психологічних відносин всередині колективу.

Методи управління прибутком підприємства можна вибирати, цей вибір залежить від:

- мети бізнесу, форми власності та господарювання;
- масштабів підприємства, його забезпеченості матеріальними і трудовими ресурсами;
- рівня підготовки кадрів;
- кон'юнктури ринку;
- політики держави.

Висновки. З вище сказаного випливає, що прибуток є одним із основних завдань будь-якого підприємства. Існування прибутку і є результат підприємницької діяльності підприємства, його мистецтва оптимально розподілити використовувані фактори виробництва і знайти їм правильне застосування. На ефективне управління прибутком на підприємстві впливає безліч факторів, які залежать як від самого підприємства в цілому, так і від його зовнішнього середовища.

На тлі економічної нестабільності ситуація суб'єктів економічних відносин загострюється їх невідповідністю до кризи. Величина одержуваного підприємством прибутку залежить як від внутрішніх чинників – ефективності використання наявних ресурсів, так і від зовнішніх, основним з яких є стан економіки країни в цілому. Це у свою чергу доводить, що ефективний процес управління прибутком – є одним із найголовніших чинників ефективності господарської діяльності підприємства.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у вдосконаленні методів управління прибутком підприємства з урахуванням сучасних умов господарювання.

Список використаної літератури.

1. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством / В. Г. Герасимчук – К.: КНЕУ, 2010. – 392 с.

2. Гладка Л. І. Управління прибутком в сучасних умовах / Л. І. Гладка, М. О. Домащенко, М. В. Ковальова // *Економіка і регіон: наук. вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка*. – 2012. – № 1(32). – 18-23 с.
3. Голов Р. С. Економіка і управління на підприємстві [Текст]: підручник / Р. С. Голов, А. П. Агарков, Е. А. Срохіна. – М.: Дашков і К. – 2013. – 200 с.
4. Конобеєва О. Е. Особливості формування власних ресурсів муніципальних підприємств / О. Є. Конобеєва, Е. Е. Конобеєва // *Інноваційний Вісник Регіон*. – 2011. – 2 (24). – 27-36 с.
5. Лобан Л. А. Економіка підприємства [Текст]: навчальний посібник / Л. А. Лобан. – М. : Сучасна школа, 2011. – 432 с.
6. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль. – К. : КНЕУ, 2012. – 198 с.
7. Тульчинська С. О. Визначення доцільності фінансового оздоровлення підприємства на підставі оцінки фінансового потенціалу / С. О. Тульчинська, М. В. Нікітіна // *Ефективна економіка* № 4. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

References.

1. Gerasimchuk, V.G. (2010), *Strategichnu upravleniya pidpriemstvom* [Strategic management an enterprise], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Gladka, L.I. Domashchenko, M.O. and Kovalev, M.V (2012), “Managing profits in modern conditions”, *Economy and region: sciences. Poltava National Technical University*, vol. 1, no. 32, pp. 18-23.
3. Golov, R.S., Agarkov, A.P. and Yerokhin, E.A. (2013), *Ekonomika i upravlinnja na pidpryjemstvi* [Economics and Management at the Enterprise], Osvita, Kyiv, Ukraine.
4. Konobeyeva, O.E. (2015), “Features of the formation of own resources of municipal enterprises”, *Innovative Bulletin Region*, vol. 2, no. 24, pp. 27.
5. Loban, L.A. (2011), *Ekonomika pidpryjemstva* [Enterprise economy], Suchasna shkola, Kyiv, Ukraine.
6. Pigul, N.G. (2010), *Upravlinnja prybutkom pidpryjemstva* [Profit Management Enterprise], KNEU, Kyiv, Ukraine.
7. Tulchinskaya, S. and Nikitina, M. (2014), “Features of the formation of own resources of municipal enterprises determination of expediency of the financial making healthy of enterprise on the basic of estimation of financial potential”, *Efektivna ekonomika*, vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 13 Dec. 2017).

Стаття надійшла до редакції 02.02.2018 р.